

הישגים עתידיים של נבחני המיצ"ב בישראל

ממצאי ניתוח מעקב אורך בן 10 שנים

דוד מעגן

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

הכינוס האחד-עשר של האגודה הישראלית לפסיכומטריקה

2015

רקע

- מחקרים בישראל התמקדו בעיקר בתרומתם של גורמי הרקע המשפחתיים להישגים בבחינות הבגרות. במחקרם של דהן ואחרים (2002) נמצא כי **השכלת ההורים הינה הגורם החשוב ביותר בניבוי סיכויי התלמידים להשגת תעודת בגרות**. במחקרם של זוסמן וצור (2008) נמצא כי מאפיינים חברתיים-כלכליים של התלמידים מסבירים חלק ניכר מההבדלים בהישגיהם בבחינות הבגרות.

- מחקרים בעולם מעלים כי **קיים קשר חיובי בין הישגים מוקדמים לבין הסיכוי לסיום תיכון בכלל ועם הצלחה במבחני הסיום וכן עם הסיכוי להמשיך ללימודים גבוהים ואף לסיימם** (Vegas et al., 2001 ; Kurlaender et al., 2008 ; Currie and Thomas ,2001).

מטרות

- האם ועד כמה הישגי הנבחנים במיצ"ב מתואמים עם הישגיהם בבגרות, בבחינה הפסיכומטרית ובכניסה להשכלה גבוהה, בנפרד למגזר העברי והערבי.
- בחינה מורחבת של השונות המוסברת מעבר לגורמי הרקע המקובלים, בעקבות הכנסת הישגי המיצ"ב.
- האם חל שינוי במידת תרומתם של מאפייני הרקע המקובלים בעקבות הכנסת הישגי התלמידים במיצ"ב.
- האם הפערים בהישגי המיצב הולכים ומתרחבים בהמשך בבגרות ובכניסה להשכלה גבוהה.
- האם ועד כמה ממומש הפוטנציאל להשגת תעודת בגרות וכניסה להשכלה גבוהה, עפ"י הישגי המיצ"ב.

תהליך העבודה

- לצורך כך, נלקחו נבחני המיצ"ב של שנת 2002-2003 בכיתות ח', ובאמצעות **מעקב אורך למשך 10 שנים** הושלמו להם נתונים על מבחני הבגרות, הבחינה הפסיכומטרית וכניסה להשכלה גבוהה במסגרות המעניקות תואר אקדמי מוכר.
- לצורך בחינת קשר זו, נעשה שימוש במספר **מודלים סטטיסטיים** בשילוב גורמים נוספים על נתוני הרקע של הנבחנים על מנת לאמוד את **הקשר הסטטיסטי שבין הישגי המיצ"ב להישגים בעתיד**.

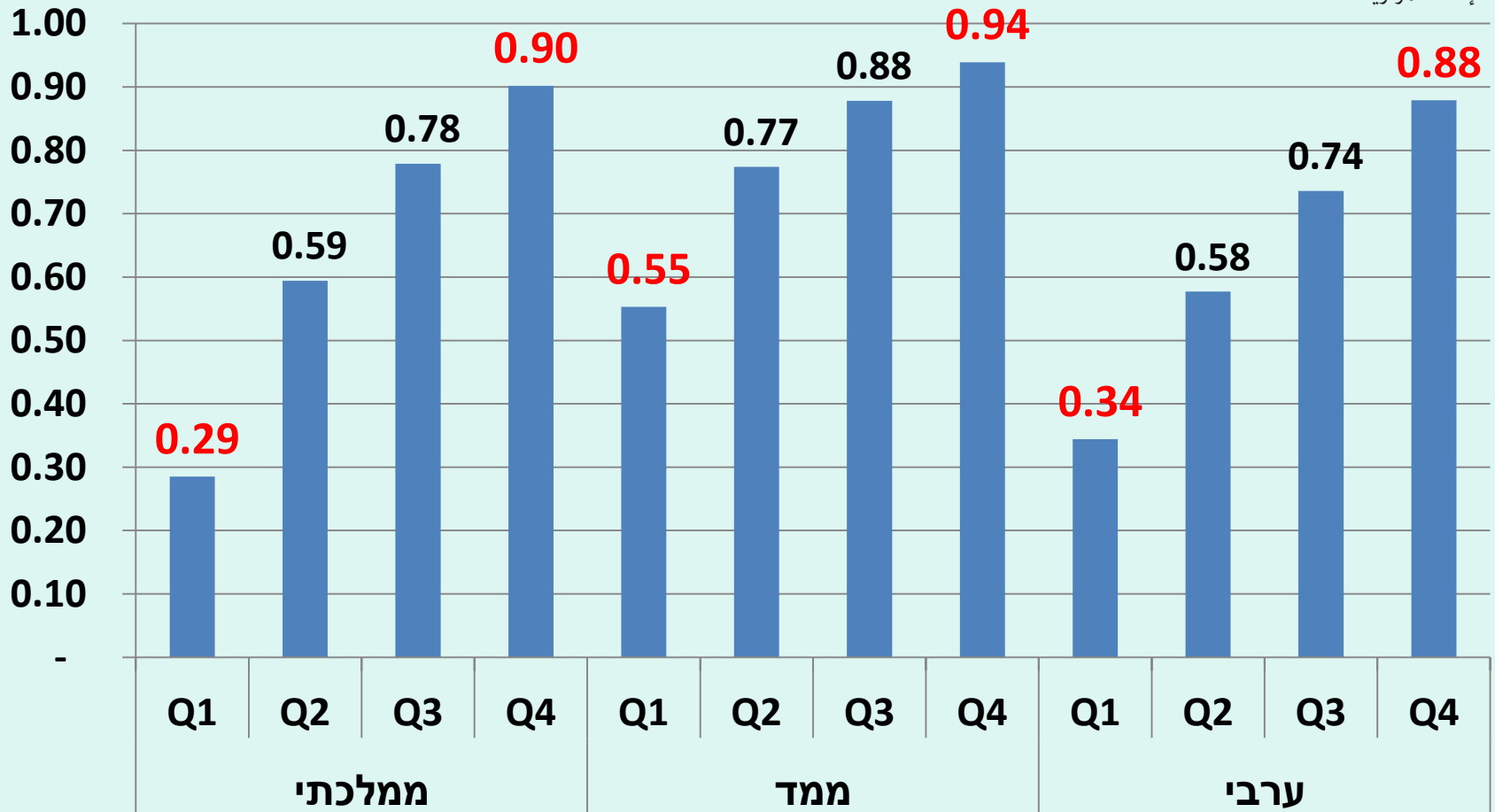
סטטיסטיקה תיאורית

הממצאים התיאוריים מוצגים עפ"י רביעוני ההישג
הממוצע בארבעת תחומי הדעת במיצב, להלן:

75th Pctl	50th Pctl	25th Pctl	Std Dev	Mean	N	מגזר
80.6	71.2	58.8	16.1	68.4	40,327	ממלכתי
77.8	68.0	55.0	16.4	65.3	9,141	ממ"ד
72.3	60.6	45.9	18.3	58.2	22,074	ערבי

שעור זכאים לתעודת בגרות בתנאי סף

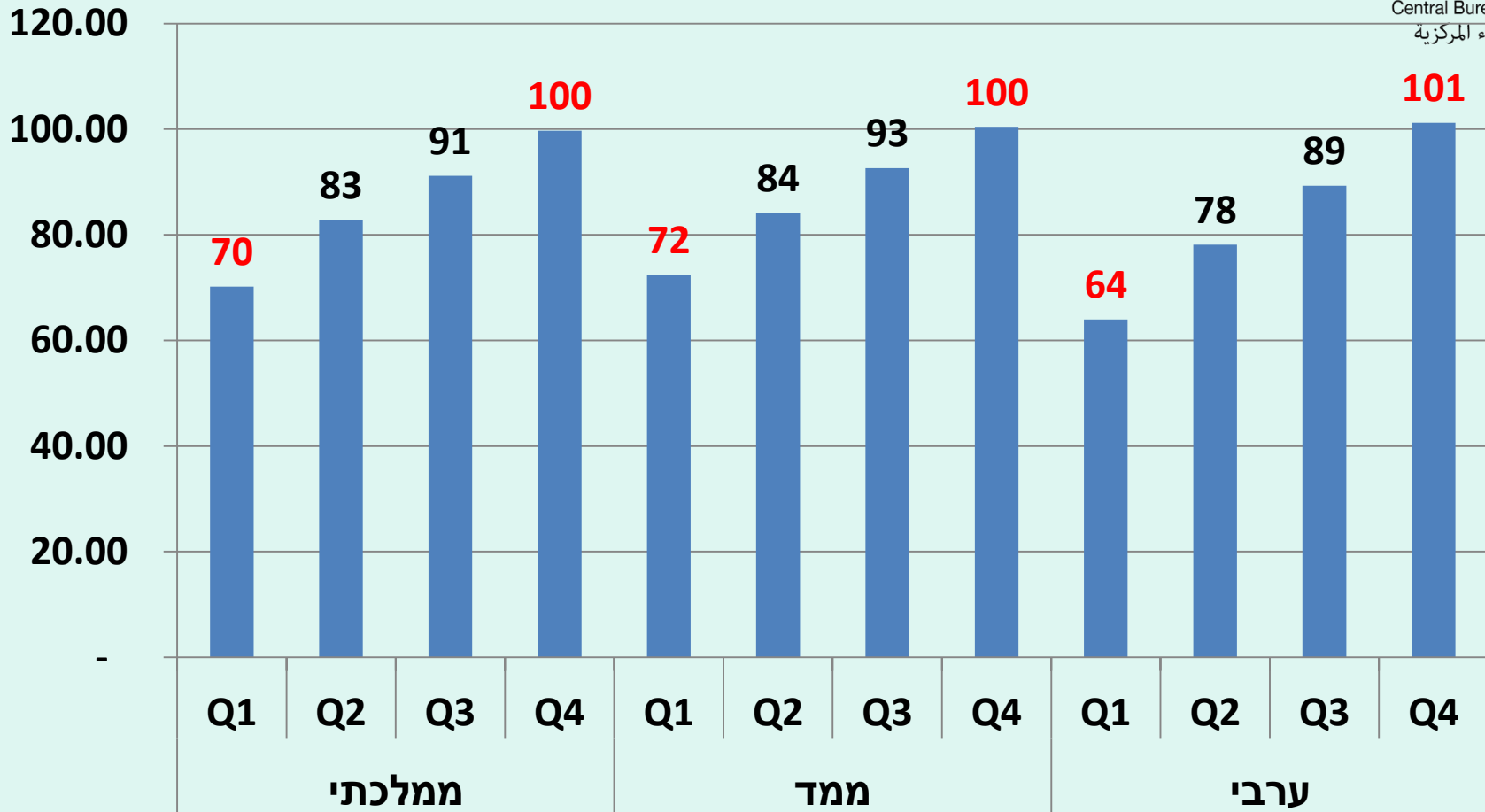
אוניברסיטאיים

פער פנימי (Q1/Q4): של כ- 150 אחוז יותר זכאים ברבע העליון לעומת התחתון.

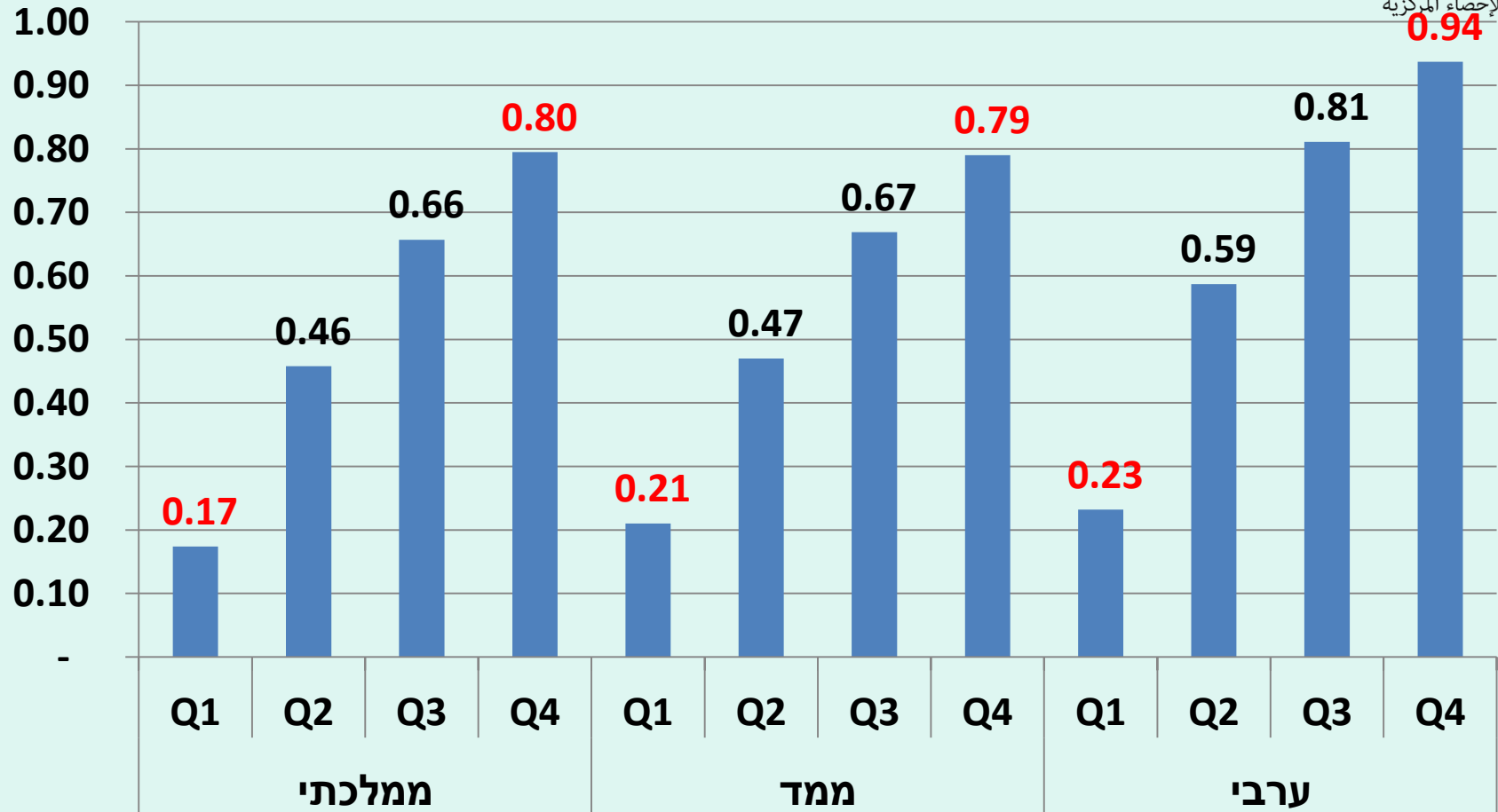
פער בינמגזרי (ממ/ערבי): קטן מאוד וכמעט ולא קיים.

ציון ממוצע (משוקלל) בבגרות

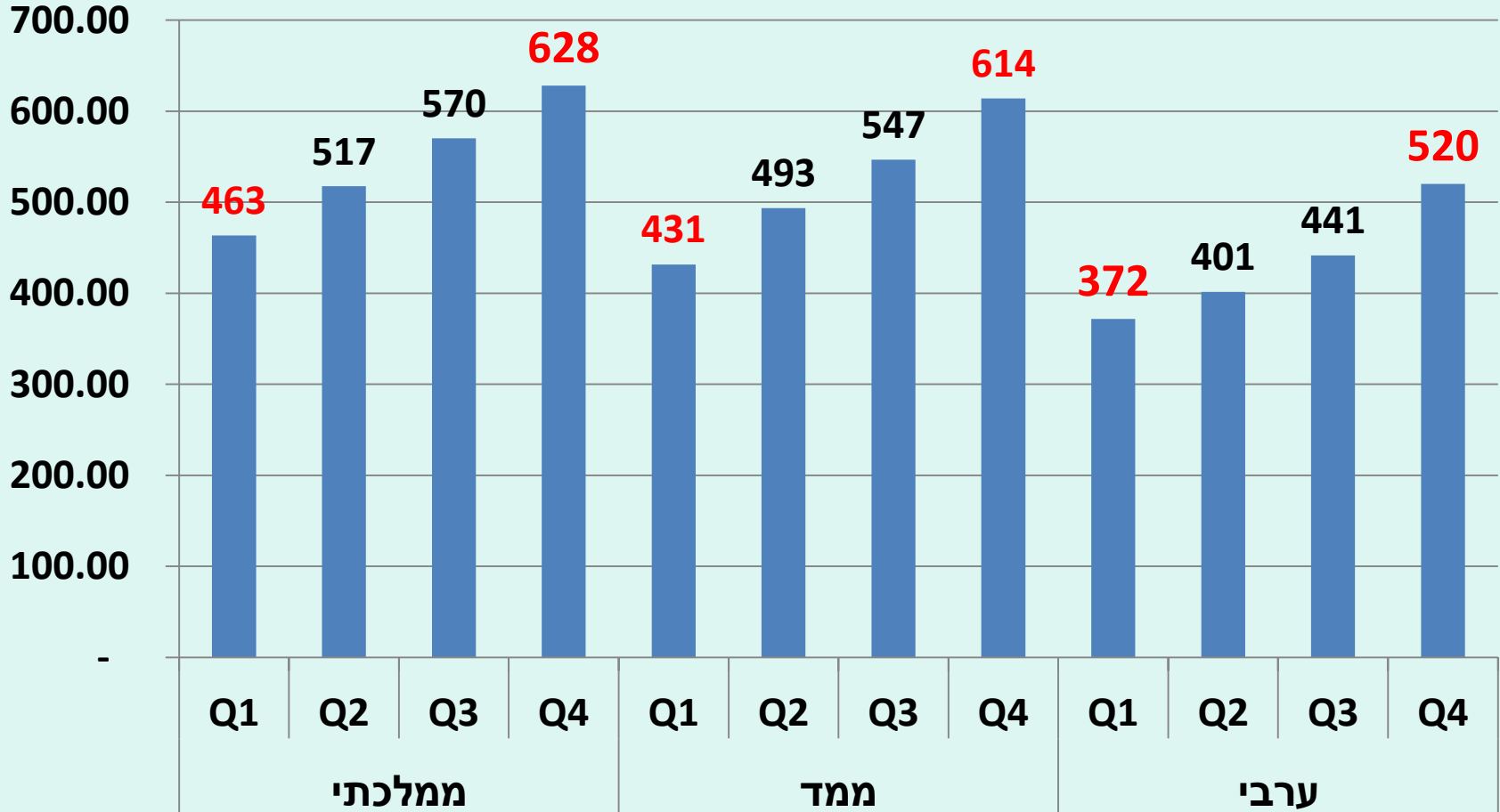
עליה הדרגתית עקבית של כ- 10 נקודות בממוצע
פער פנימי (Q1/Q4): של כ- 50 אחוז בין הרבע העליון לרבע התחתון.
פער בינמגזרי (ממ/ערבי): קטן מאוד וכמעט ולא קיים.

שעור הנבחנים בבחינה הפסיכומטרית

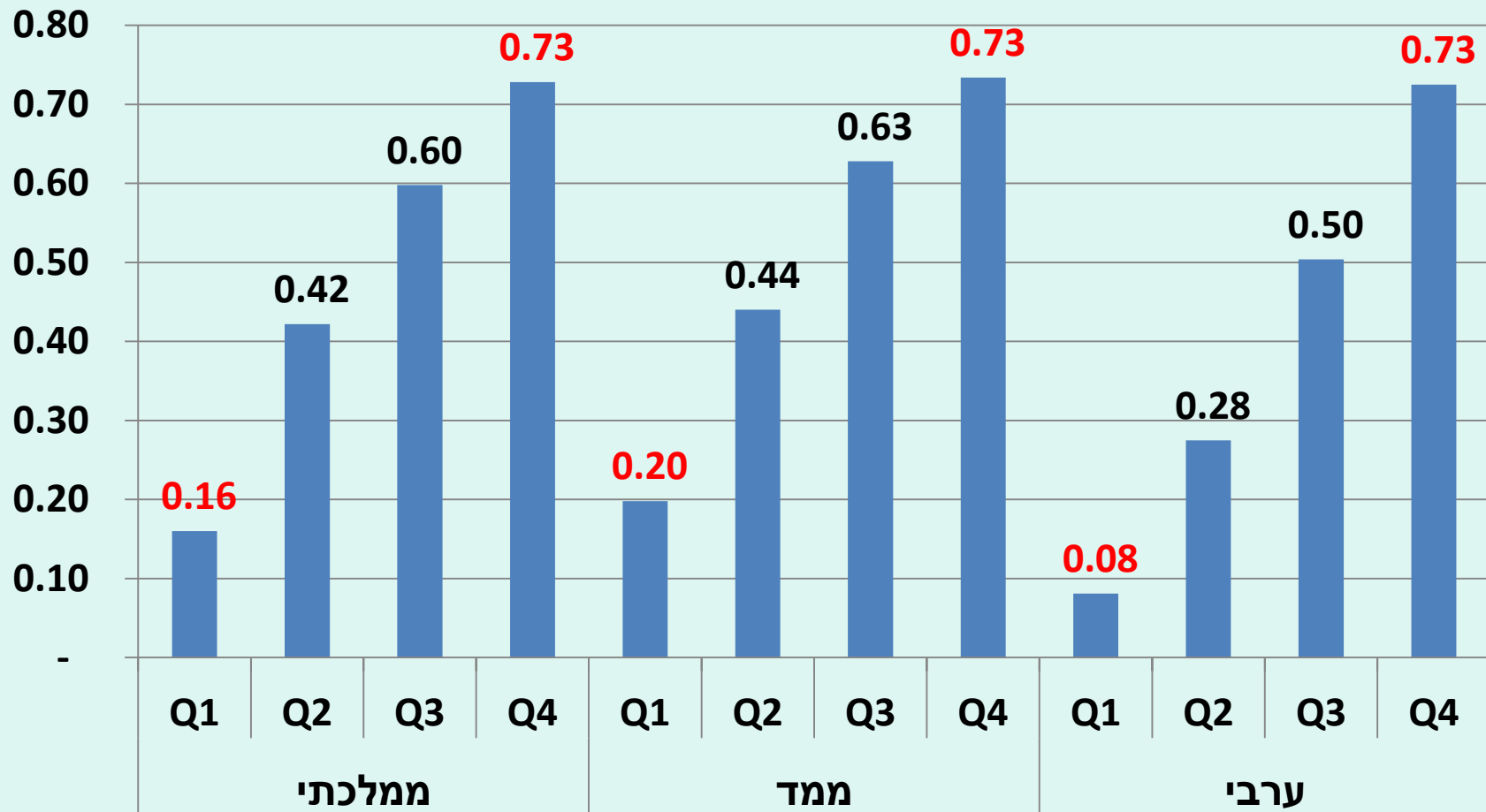
אינדקסיה לסלקציה עצמית לה"ג ושאיפות כניסה למסגרות סלקטיביות
 פער פנימי(Q1/Q4): פי 3 ומעלה יותר נבחנים ברבע העליון לעומת התחתון בכל המגזרים
 פער בינמגזרי(ממ/ערבי): במגזר הערבי כ- 26% במוצע נבחנים יותר בהשוואה לעברי בכל הרמות

ציון ממוצע בבחינה הפסיכומטרית

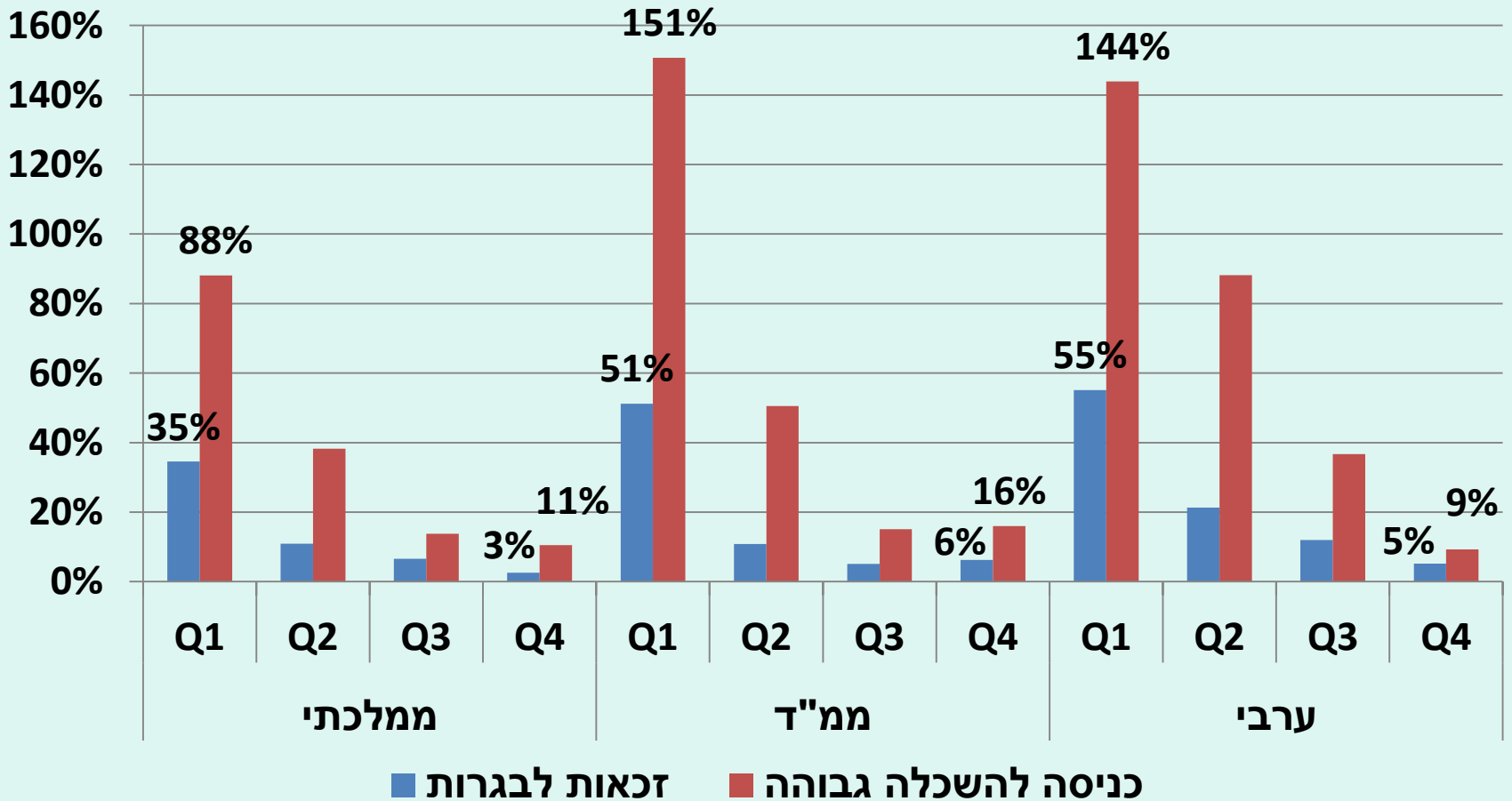
פער פנימי(Q1/Q4): של כ- 165 נקודות בממוצע בין הרבע העליון לתחתון
פער בינמגזרי(ממ/ערבי): כ- 110 נקודות בממוצע בכל הרמות.

שעור הנכנסים להשכלה גבוהה

פער פנימי (Q1/Q4): פי 5 יותר נכנסים להשכלה גבוהה (ממד=פי 3, ערבי=פי 8)
 פער בינמגזרי (ממ/ערבי): קטן משמעותית עם העלייה בהישגים (ברבע העליון לא קיים כלל).
 מימוש פוטנציאל: כרבע עד מחצית מבעלי ההישגים הגבוהים (Q3-Q4) לא נכנסים להשכלה גבוהה¹⁰

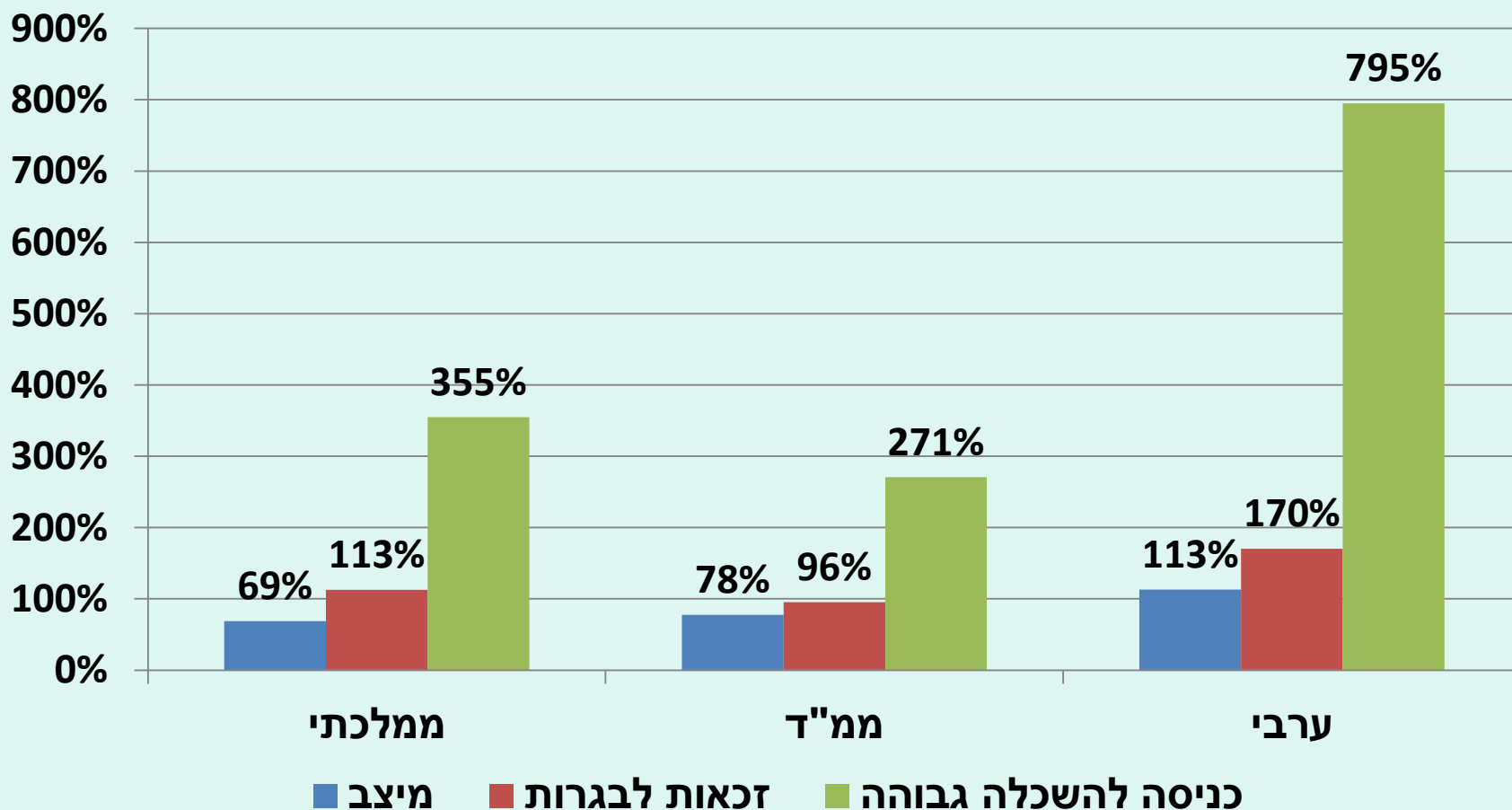
יחס השכלת אם (+13/עד 12) בשיעור זכאות לבגרות וכניסה להשכלה גבוהה, לפי רביעוני הישגים במיצב

התרחבות פערי ההישגים לאורך זמן

Q4 / רבע עליון (Q4) / רבע תחתון (Q1) של הישגי

המיצב

סטטיסטיקה היסקית

אומדני הגורמים המסבירים את ההסתברות לזכאות לבגרות בתנאי סף אוניברסיטאיים (מקדמים מתוקננים ומנות יחס סיכוי)

מגזר ערבי				מגזר עברי				
מודל 2		מודל 1		מודל 2		מודל 1		
Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	
				*** 1.407	0.0714	***1.168	0.0331	חינוך ממ"ד
				0.965	0.00988-	**0.957	0.0120-	עולה
***0.861	0.0408-	***0.478	0.2021-	***0.646	0.1203-	***0.542	0.1687-	בן
**1.026	0.0287	***0.965	0.0409-	0.988	0.00883-	***0.906	0.0775-	מספר אחים
***1.113	0.1752	***1.225	0.3325	***1.137	0.2003	***1.275	0.3857	השכלת אם
***1.299	0.0668	***1.152	0.0365	1.038	0.00920	***0.821	0.0489-	פריפריה
***1.016	0.1981			***1.026	0.3302			מתמטיקה
***1.025	0.2644			***1.018	0.1721			מדעים
***1.011	0.1243			***1.028	0.2814			אנגלית
***1.033	0.3962			***1.022	0.2092			קריאה
0.835		0.688		0.841		0.704		C
18209		23008		40542		63132		N

***, **, * מובהק ברמת מובהקות של 1%, 5%, ו- 10% בהתאמה.

הסתברות להיבחן בחמש יחידות לימוד במתמטיקה (חינוך עברי)

Standardized Estimate	Pr > ChiSq	Wald Chi-Square	Standard Error	Estimate	Parameter
	0001.>	4597.2795	0.181	12.2709-	Intercept
0.0626	0001.>	42.0905	0.0461	0.2994	ממד
0.0199	0.017	5.6931	0.0303	0.0722	עולה
0.0953	0001.>	125.1426	0.031	0.3463	בן
0.0079-	0.4026	0.7005	0.0124	0.0104-	אחים
0.1282	0001.>	228.0333	0.00545	0.0824	השכלת אם
0.0893	0001.>	107.528	0.0345	0.3581	פריפריה
0.7145	0001.>	2632.1408	0.00109	0.0561	מתמטיקה
0.3292	0001.>	563.43	0.00145	0.0343	מדעים
0.2079	0001.>	144.2236	0.00169	0.0203	אנגלית
0.1125	0001.>	64.7046	0.00143	0.0115	קריאה
0.1755	0001.>	237.7718	0.0466	0.7181	כיתת חמש יחל בתיכון

אומדני הגורמים המסבירים את הציון הממוצע בבחינות הבגרות (מקדמים ומקדמים מתוקננים)

מגזר ערבי				מגזר עברי				
מודל 2		מודל 1		מודל 2		מודל 1		
Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	
				***0.072	3.071	*** 0.0508	2.19748	חינוך ממ"ד
				0.003-	0.088-	0.0000	0.00029	עולה
***0.027-	1.133-	***0.14449-	6.22841-	***0.074-	2.404-	*** 0.125-	4.22459-	בן
***0.020	0.199	**0.02231-	0.23554-	**0.012	0.145	*** 0.042-	0.51396-	מספר אחים
***0.131	0.897	***0.2987	2.12451	***0.161	0.928	*** 0.335	1.97594	השכלת אם
0.003	0.120	0.00365-	0.16412-	***0.021-	0.742-	*** 0.072-	2.71432-	פריפריה
***0.150	0.139			***0.237	0.172			מתמטיקה
***0.159	0.181			***0.142	0.139			מדעים
***0.117	0.124			***0.203	0.188			אנגלית
***0.335	0.339			***0.183	0.176			קריאה
0.4702		0.1114		0.484		0.1407		R²
16371		19730		37916		56822		N

***, **, * מובהק ברמת מובהקות של 1%, 5% , ו- 10% בהתאמה.

אומדני הגורמים המסבירים את הציון הכללי

בבחינה הפסיכומטרית בחינוך העברי

(מקדמים ומקדמים מתוקננים)

מודל 3		מודל 2		מודל 1		
Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	
***0.05779-	14.74520-	***0.02738-	6.99-	*** 0.07461-	18.85742-	חינוך ממ"ד
***0.05473-	10.78714-	***0.06413-	12.65-	*** 0.06368-	12.66891-	עולה
***0.18072	36.56081	***0.16108	32.60	***0.15829	32.39143	בן
**0.013	1.01988	***0.023	1.80	***0.023-	1.79889-	מספר אחים
***0.114	3.99948	***0.173	6.08	***0.262	9.12410	השכלת אם
***0.042-	9.48865-	***0.064-	14.48-	***0.106-	24.34747-	פריפריה
***0.058	0.29813	***0.160	0.81			מתמטיקה
***0.103	0.72603	***0.168	1.18			מדעים
***0.149	1.16570	***0.216	1.69			אנגלית
***0.081	0.56932	***0.160	1.13			קריאה
***0.424	3.85375					ציון בגרות
0.515		0.4023		0.1314		R²
21321		21414		30581		N

אומדני הגורמים המסבירים את הציון הכללי

בבחינה הפסיכומטרית בחינוך הערבי

(מקדמים ומקדמים מתוקננים)

מודל 2		מודל 2		מודל 1		
Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	Standardized Estimate	Estimate	
*** 0.16420	34.11407	*** 0.176	36.515	***0.12590	26.21940	בן
0.00476-	0.24478-	0.002	0.116	**0.03111-	1.61031-	מספר אחים
*** 0.072	2.46693	***0.139	4.714	***0.252	8.51301	השכלת אם
*** 0.071	15.33208	***0.047	10.129	0.010	2.23661	פריפריה
*** 0.120	0.59224	***0.221	1.079			מתמטיקה
*** 0.052	0.33792	***0.136	0.868			מדעים
** 0.021	0.12711	***0.093	0.545			אנגלית
*** 0.085	0.49659	***0.222	1.292			קריאה
*** 0.554	4.08122					ציון בגרות
0.5455		0.3484		0.09		R²
12150		12199		14112		N

הסתברות כניסה להשכלה גבוהה (חינוך עברי)

מודל 4		מודל 3		מודל 2		מודל 1		הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה Central Bureau of Statistics دائرة الإحصاء المركزي
Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	Odds Ratio Estimates	Standardized Estimate	
*** 1.188	0.0366	*** 1.125	0.0247	*** 1.375	0.0665	*** 1.248	0.0474	חינוך ממ"ד עולה בן מספר אחים השכלת אם פריפריה מתמטיקה מדעים אנגלית קריאה ציון בגרות ציון פסיכומטרי
1.053	0.0141	*** 1.089	0.0235	* 1.044	0.0119	0.995	0.00152-	
*** 0.397	0.2478-	*** 0.393	0.2564-	*** 0.365	0.2777-	*** 0.352	0.2879-	
*** 0.915	0.0645-	*** 0.922	0.0605-	*** 0.947	0.0415-	*** 0.898	0.0845-	
*** 1.025	0.0381	*** 1.044	0.0661	*** 1.113	0.1672	*** 1.215	0.3082	
0.998	0.00059-	0.949	0.0131-	*** 0.892	0.0285-	*** 0.760	0.0683-	
** 0.997	0.0275-	*** 1.003	0.0426	*** 1.016	0.1982			
*** 1.005	0.0375	*** 1.008	0.0745	*** 1.018	0.1718			
*** 0.991	0.0618-	1.000	0.0005	*** 1.013	0.1357			
0.999	0.00837-	1.001	0.0066	*** 1.015	0.1445			
*** 1.049	0.2875	*** 1.082	0.7040					
*** 1.005	0.2537							
0.740		0.819		0.780		0.706		C
21321		37916		40542		63132		N

סיכום ומסקנות

להישגי המיצב קשר חזק ויכולת ניבוי גבוהה לגבי הישגים בעתיד. משילוב הישגי הבגרות והפסיכומטרי, מתקבלת ירידה ניכרת בקשר שבין הישגי המיצב לבין הישגים בעתיד, אך יחד עם זאת, להישגי המיצב נותרת תרומה לא מבוטלת להסבר הישגים אלו.

- משילוב הישגי המיצב מתקבלת הרחבה ניכרת של השונות המוסברת בהישגים בעתיד וירידה בולטת בקשר עם השכלת אם.
- עם העליה בהישגי המיצב (מהרבע התחתון לרבע העליון), פערי השכלת אם בהישגים העתידיים מצטמצמים לאחוזים בודדים בלבד.
- פערי ההישגים במיצב בין הרבע העליון (Q4) לרבע התחתון (Q1), הולכים ומתרחבים משמעותית בהמשך בשיעורי הזכאות לבגרות ובאופן ניכר בשיעורי הכניסה להשכלה גבוהה.
- מבין בעלי ההישגים הגבוהים במיצב (Q3-Q4), בין 10 ל- 20 אחוז אינם משיגים תעודת בגרות העומדת בתנאי סף אוניברסיטאיים וכרבע עד מחצית אינם נכנסים להשכלה גבוהה.

תודה על ההקשבה

זמינות חמש יחידות לימוד בתיכון

סטיית תקן	ממוצע הישגים במיצב בכיתה ח	מספר נבחנים במיצב	האם יש למעלה מ-15 נבחנים בחמש יחל במוסד?	האם נבחנו ב- 5 יחל?	
3.96	87.34	5,332	כן	כן	ממלכתי
3.59	85.85	263	לא		
3.31	84.94	3,986	כן	לא	89%
3.30	84.96	500	לא		

4.42	85.52	731	כן	כן	ממ"ד
4.61	84.70	328	לא		
3.81	82.84	612	כן	לא	50%
3.59	82.58	615	לא		

5.36	81.41	2,695	כן	כן	ערבי
5.41	80.08	394	לא		
4.33	78.11	1,684	כן	לא	69%
3.90	77.52	745	לא		

